

Økt verdiskapning i nord.

Undertegnede er kystfisker og sekretær i Andøy Fiskarlag. Jeg har lagt ned mye tid og energi privat og for mitt lokallag for å gjøre befolkning og politikere oppmerksomme på hva Oljedirektoratets seismikkskytinger i 2007, 2008 og 2009 medførte for bærekraftige kystbaserte næringer og kystkommunene. Seismikkårene er et forsiktig varsel til oss om hva større og langt mer utvidede oljeaktiviteter vil medføre for nordområdenes kystsamfunn i framtida. Når jeg nå gjør innspill i privat regi så gjøres dette med litt andre innfallsvinkler enn hva kanskje andre aktører velger.

Regulering av næringsvirksomheter.

Som nevnt i Svolvær har de siste 100 årene vist oss at verken planøkonomi eller frie markedskrefter er optimale økonomiske modeller å basere vårt framtidssamfunn på. Vi er nødt til å sette restriksjoner og retningslinjer på kapitalen, slik at vi for eksempel unngår å komme i slikt skvis som manglende oppfølging av leveringsforpliktelsene for trålerflåten i nord har skapt. Likeså er dette med strukturering en meget betent sak, som i neste omgang gjør det fritt fram for fartøyeiere å omsette sine båter og kvoter på børsen. Mange i nord ser for seg at fortsettelsen kan ende opp i at Røkke og Fredriksen sitter på Bermuda med rettigheter på 90% av fiskeressursene. Frykten er reell og fisken er nordområdenes største og viktigste ressurs nettopp fordi den er fornybar i motsetning til andre ressurser det forsøkes satset på i nord.

Kunstig plassert industri uten tilstrekkelige kunnskaper.

Vi har de senere årene sett forskjellige eksempler på feilslåtte satsninger på industri fra sentrale myndigheter. Jeg er derfor i utgangspunktet meget kritisk til at nordområdene skal få «tredd nedover hodet» industrisatsinger som man har funnet på i sør uten engang å vurdere de konsekvensene disse såkalte satsingene vil få i de delene av landet hvor man har bestemt at utbygginger skal skje. Jeg forslår derfor at departementenes byråkrater gjennomgår en viss opplæring før man går videre med implantasjon av industrier som ikke naturlig hører til i nordområdene. I den forbindelse er det nærliggende for meg å vise til satsinger på oppdrett av fisk, vindturbiner på land nær bebyggelse, vindturbiner i havområder hvor det foregår fiske og oljevirkosomheter på eller nær fiskefelter i nord. Et nøkkelord her vil være konsekvenser, og at myndighetene er nødt til å ta inn over seg at alt man kunstig plasserer i nærheten av allerede etablerte virksomheter kan gi sterke negative konsekvenser. Myndighetene bør også ta inn over seg at naturen er sårbar, og det faktum at når naturressursene i all hovedsak er bevart i nordområdene, så er det fordi høsting av naturen har vært foretatt på en skånsom måte av nordboerne fram til våre dager.

Bærekraftige næringer basert på viltlevende fiskeressurser.

Jeg forutsetter at utgangspunktet for 4 departementers kunnskapsinnhenting er en bærekraftig utvikling uten forurensning av nordområdene hvor natur og naturmiljøer ikke belastes hardere enn at reproduksjon kan skje slik at forutsetningene for næringsvirksomheter er de samme om 100 år som de er idag. For å kunne videreføre en slik målsetning er det viktig å ha innsikt i de store trekkene i næringsvirksomheter fram til våre dager, fiskerienes sentrale rolle i dannelsen av næringsklynger og «kapitalens multiplikatorvirkning».

1. Fram til fryserienes inntog ble det meste av fisk fanget i nordområdene landet i Nord-Norge. Dette har sammenheng med at fisken måtte preserveres raskt slik at forråtnelse ikke skjedde, og de 2 metodene som ble brukt var salting og tørking. Dette har sin årsak i avstanden til de store markedene i Europa, og nordområdene innfant seg med å «bli utnyttet» av fiskeeksportører på Vestlandet som solgte fisken fra nord videre.
2. Slik er det i all hovedsak fortsatt, men når det snakkes om at kystflåten bør generere mere verdier i kystsamfunnene er det ingen som tar inn over seg det faktum at mange eksportbedrifter i andre deler av landet er basert på fiskeressursene som landes i nord. Likeledes snakker få om de mange leverandørene rundt om i landet (også på Østlandet) hvor andeler av omsetningen baseres på leveranser til kystflåten i nord.
3. Fartøyene som ble brukt i fiske var i all hovedsak mindre fiskebåter som hadde sine klare begrensninger av værforholdene. Dette var ikke bare til ulempe fordi hav og fiskebestander fikk «fridager» slik at man ikke overbelastet bestandene selv om det ikke var satt begrensninger for mengden man kunne fiske.
4. Kystflåten i nordområdene driver den mest bærekraftige høstingen av fiskeressursene. Prinsippet er at fiskestammene frakter seg selv inn til kysten og høsting skjer når fisken er nærmest land slik at man forbruker minimalt med drivstoff pr. kilo landet fisk. Tradisjonelt har man i tillegg høstet fisken når den har oppnådd en viss størrelse, og dette sikrer reproduksjon og fangst av færre individer enn havfiskeflåten kan vise til. Fiskebestandene blir på denne måten ikke utsatt for stort press av kystflåten.
5. Fiskere og båteiere i kystflåten har til alle tider handlet og vedlikeholdt sine fartøyer og redskaper lokalt. Dette skaper starten på en cashflow som er svært viktig for kystkommunene og få idag har innsikt i og forståelse for dette fenomenet. Det er dette jeg betegner som «kapitalens multiplikatorvirkning», og kan kanskje beskrives slik at når kystflåten i Vesterålen har hatt godt fiske, så merkes dette til og med på omsetningen til forretningene på Sortland hvor det ikke landes fisk av kystflåten.
6. Fiskere i kystflåten bor lokalt og denne formen for fiske gjør at det er mulig å ha et normalt familieliv samtidig som man er fisker. Kystflåten sikrer dermed bosetningen og skatteinngang i kystkommunene.

På begynnelsen av 1960-tallet ble kystkommunene tildelt konsesjoner for trålerdrift slik at fiskeindustrien på land skulle få jevn tilgang på råstoff gjennom året. Dette var sikret gjennom såkalte leveringsforpliktelser. Idag er disse forpliktelsene noe uthulet slik at trålerdriften ikke fungerer slik den var ment å fungere. Man har forlenget fått fryserier ombord, og frossen fisk kan landes hvor som helst og sendes over hele verden i frossen tilstand. Dette er årsaken til at mange i nord krever at leveringsforpliktelsene skal overholdes slik meningen var da konsesjonene ble tildelt, eller så må konsesjonene inndras og kvotene overføres til kystflåten i nord som lander alt sitt råstoff her. Dette er et rimelig krav fordi Nord-Norge taper store penger på at trålerflåten fryser råstoffet ombord og selger det til høystbydende. Mange betegner dette som et ran og årsaken er at våre sentrale myndigheter har gått med på å myke opp regelverket. Dette må det bli endringer på.

Mindre bærekraftige næringer bør betale miljøkostnader.

Forøvrig er jeg sterk tilhenger av å innføre miljøskatt slik at næringsformer som belaster miljøet hardt skal betale for det så lenge det ikke eksisterer forbud og restriksjoner for mindre bærekraftige næringer. Et eksempel på dette er at det stikk i strid med all sunn fornuft er lønnsomt å sende fisk til

Kina tur/retur før den havner i butikkene. Dersom denne virksomheten hadde måttet betale for de skader som påføres miljøet så ville ikke ekstremt langreist mat vært økonomisk lønnsomt. Jeg mener industrien i all hovedsak bør betale for de kostnader man påfører samfunnet – også miljøkostnader. Reiseliv og turisme er former for virksomheter som med visse restriksjoner kan gå godt sammen med allerede etablert næringsliv på kysten. Jeg ser likevel for meg at for å hindre betydelige skader på naturen bør det for eksempel det innføres en slags miljøskatt.

Naturlige etableringer.

Slik erfaringene allerede viser så finnes det et stort potensiale på kysten for både økt matproduksjon og økt videreforedling av matprodukter. I Vesterålen ligger forholdene svært godt til rette for sauehold på øyene hvor det er lite rovdyr sammenlignet med innlandet.

Vi har de senere årene sett en viss oppblomstring av turisme og reiseliv tilknyttet gårdsdrift og lokalproduserte matprodukter. Jeg ser for meg at det også i forbindelse med fiskerier og lokal produksjon av fiskeprodukter med suksess kan tilknyttes opplevelsesturisme. Fortrinnsvis kan kanskje dette kombineres ved småskala produksjon.

Til slutt vil jeg peke på det faktum at behov i markeder og ressursmessige grunnlag i all hovedsak er det som medfører næringsetableringer. Vi har spesielt de siste 30 årene sett eksempler på at nye næringer er blitt tildelt både etableringsstøtte og driftsstøtte fra det offentlige uten at disse næringene etterhvert har kunnet stå på egne ben uten offentlige midler. Jeg er derfor tilhenger av at samfunnene i nord først og fremst bør satse på næringer de naturgitte forholdene legger til rette for, og slike etableringer dannes for en stor del av seg selv uten drahjelp fra det offentlige.

Teorier om livet i havet og føre-var-prinsippet.

Verdens forskere har kommet langt i å avdekke naturens hemmeligheter, og de fremste kapasitetene i verden synes å være enige om at livets opprinnelse var i havet. Likevel vet vi så forsvinnende lite om livet i havet og hvordan det hele henger sammen.

Tidligere var en del av pensumet på ungdomsskolen næringskjedene i havet og hvordan de minste formene for liv i havet nyttiggjør seg næringsstoffer som kommer opp fra grunnen under havbunnen. Oljedirektør Bente Nyland påsto at «det kommer gasser opp fra havbunnen utenfor Vesterålen hele tiden.» (Andenes, mai 2007.)

Administrerende direktør i North Energy Eirik Karlstrøm påsto i et informasjonsmøte i regi av Andøy Næringsforening i 2009 at de minste formene for liv spiser hydrokarboner som kommer opp fra formasjonene under havbunnen.

Om en kombinerer disse teoriene kan en logisk slutning være at de minste formene for liv i havet er avhengige av hydrokarbonene som ligger lagret i formasjonene under havbunnen. Dette er på en måte da begynnelsen på livet i havet, og vil det ikke da være logisk å tenke at disse små livsformene er opprinnelsen på alt liv på kloden vår? Vil det da også ikke være logisk å tenke at dannelsen av liv skjer kontinuerlig og ved hjelp av hydrokarboner som siver opp gjennom havbunnen?

Om en da fjerner denne forutsetningen for liv i havet fra formasjonene – hva vil skje med de minste formene for liv i havet? Og hva vil skje med resten av næringskjedene i havet om et ledd faller bort? Og hva vil da etterhvert skje med livet på jorda?

Det hele henger jo sammen slik at vi spiser hverandre oppover i næringskjedene. Når vi fjerner livsgrunnlaget for de minste formene for liv i næringskjeder vi sitter på toppen av – vil ikke da en logisk slutning være at vi da er iferd med å ødelegge vårt eget livsgrunnlag på jorda?

Personlig må jeg innrømme at jeg plages av en tanke i mitt lille hode som aldri forsvinner:

Forskning i framtida kan faktisk avdekke at teorien om livet i havet og livets opprinnelse var riktig, og at dersom vi hadde stanset oljeutvinningene i tide ville det fortsatt vært livsgrunnlag på jorda for eksempelvis 5 mrd mennesker.

Skaperverket.

Jeg er fullstendig klar over at det å blande sammen religion/livssyn med næringsaktiviteter kan framstå som å banne i kirka. Likevel er det altså **skaperverket** som danner grunnlaget for alle former for næringsvirksomheter. Derfor tar jeg med et avsnitt som omhandler dette.

Personlig er jeg i øyeblikket ingen troende person, men selv jeg må iblant innrømme at det finnes mer mellom himmel og jord enn hva vi mennesker er istand til å forklare. Jeg må også innrømme for meg selv at innholdet mellom bibelens to permer er skrevet av mennesker på grunnlag av deres verdensbilde og normer for flere tusen år siden. Likevel er bibelen aktuell selv idag og kan nærmest betegnes for «den store kloke boken».

Vi mennesker kommer nok aldri til å finne bevis for om det finnes høyere makter eller ikke, og så lenge det ikke finnes beviser for dette så kommer vi til å leve i det uvisse i all evighet. Likevel er det altså slik at vi handler som om at det ikke finnes noen høyere makter og at livets opprinnelse aldri har funnet sted.

Søndag 29. april 2012 sitter jeg helt tilfeldig og hører gudstjeneste på radioen. I en kirke ber en forsamling nordmenn som tror på Guds ord en bønn:

«Tilgi oss mennesker, o Herre, som har krenket deg med tanker, ord og gjerninger!»

I dette perspektivet er det at jeg finner det interessant at en gruppe biskoper for et par år siden møtte fram utenfor Stortinget for å sette fokus på at skaperverket står i fare for å bli ødelagt. For hvilke menneskelige gjerninger er vel verre enn å ødelegge grunnlaget for liv på jorda?

Og for å understreke alvoret i situasjonen som har oppstått på norsk sokkel med evigvarende konflikter mellom fiskeri og oljevirkosomheter er det altså at en mangeårig Nordsjøfisker (Nils Myklebust, Sogn – og Fjordane Fiskarlag) i fortvilelse og i mangel på andre måter å beskrive det som skjer - tar følgende ord i sin munn:

«Herre, forlat dem, for de vet ikke hva de gjør!»

Bjørnar Nicolaisen/ fiskebåten Trondgrund.